

CONTRIBUȚIA LUI NICOLAE IORGA LA DESĂVÎRȘIREA UNITĂȚII NAȚIONALE A ROMÂNIEI

AUREL DORCU

Istoric, poet, prozator, dramaturg, istoric și critic literar, cel mai mare savant român din toate vremurile, Nicolae Iorga, a fost, mai presus de orice, istoric al poporului său și militant neobosit pentru înfăptuirea marilor idealuri naționale: independența și unitatea națională.

Ca un lait-motiv străbate gândirea sa, ceea ce el numea permanențe ale istoriei românești: ideea de continuitate pe acest teritoriu, lupta seculară a poporului român pentru păstrarea libertății sociale și a ființei naționale, unitatea etnico-culturală și originalitatea culturii românești.

Opera științifică atât de vastă, cuprinzând peste 15 000 de lucrări, cunoaște pretutindeni amprenta ideilor anterior manționate. Ele porneau din cunoașterea adincă a istoriei românilor și a istoriei universale. Din sentimentele și convingerile sale de cărturar iluminist și patriot înflăcărat, cum puțini i s-au asemuit.

La răspîntia dintre secolele XIX și XX, N. Iorga, deși foarte tânăr, se afla angajat deplin în lupta pentru făurirea României întregite. Atitudinea va continua neobosit, în tot cursul vieții marelui învățat, pînă la prăbușirea dramatică, din toamna anului 1940. Mijloacele sale de acțiune: cuvîntul, scrisul, activitatea zilnică de militant politic, entuziast.

Istoricul considera, asemenea poporului său, unirea politică a tuturor românilor într-un singur stat, drept o necesitate imperioasă, fără de care existența viitoare a țării sale este de neconceput („o necesitate intimă, fundamentală a nației noastre“).

Iorga era convins că eliberarea teritoriilor românești temporar aflate sub dominația celor două imperii vecine, este posibilă. Că eliberarea și integrarea lor în vatra comună a „României mari“, trebuie să fie opera luptei poporului nostru. Armata română „reprezentînd un popor întreg“, va învinge și va aduce victoria întregirii naționale.

De aceea, cărturarii români trebuie să folosească scrisul lor, mobilizînd mai mult opinia publică românească și europeană, în sprijinul marii uniri.

Acesta a și fost scopul nemărturisit sau manifestat pentru care a conceput și publicat majoritatea lucrărilor sale de la sfîrșitul sec. XIX și din sec. XX, în anii premergători războiului de întregire. Printre ele, a istoriei tuturor românilor, publicată în Germania, în 1905. Scrisul din

perioada anterioară unirii i s-a adăugat mulțimea articolelor și discursurilor elaborate în zilele înfringurate ale anilor 1914—1918. Ele au fost cuprinse, după război, în lucrările: „Războiul nostru în note zilnice“, „O viață de om“ vol. II, „Supt 3 regi“. Oglindirea amplă a evenimentelor și-a aflat loc în volumul X al binecunoscutei sale sinteză — „Istoria românilor“. Se cuvine o mențiune specială pentru scrierea sa „Istoria lui Mihai Viteazul“ retipărită în timpul războiului de întregire, destinată tocmai să lumineze conștiința unității naționale. Evocarea faptelor lui Mihai, înfăptuind prima unire politică a tuturor românilor, avea deci menirea simbolică și mobilizatoare, excepțională. Faptele de vitejie ale marelui domnitor, în fruntea românilor, trebuie să reînvie vremurile anului 1600, cu sorți de dănuire și viabilitate.

N. Iorga socotea anul 1916 drept „anul hotărîtor“ pentru interesele naționale ale poporului român, întrucît Austro-Ungaria era istovită după un an și jumătate de război, iar masele populare din Germania se trezeau și se ridicau tot mai puternic împotriva aristocrației și a burgheziei germane.

În consecință, încă din primele luni ale anului respectiv, N. Iorga dezvoltă în fața studenților, într-un curs special, ideea unității politice a tuturor românilor, subliniind faptul că oricînd în istoria sa poporul român s-a caracterizat prin unitate.

La 15 august 1916 România declara război Austro-Ungariei. Iorga saluta hotărîrea de importanță istorică a guvernului român și îndemna masele populare la luptă.

În 1906 a văzut lumina tiparului cel mai însemnat periodic conceput și condus de marele nostru cărturar, „Neamul românesc“. Articolul său program, din primul număr al publicației, revendica în numele tuturor românilor, desăvîrșirea unirii politice.

Pe toată întinderea anilor 1906—1918, „Neamul românesc“ a însemnat una din principalele tribune ale luptei politice și culturale românești pentru unire.

Coloanele sale au vibrat de speranța eliberării, atunci cînd armatele române, victorioase, eliberau o parte a Transilvaniei.

Simțul istoric și patriotismul fierbinte al cărturarului realist au evaluat just înfringerea cunoscută de ai noștri, în ultima parte a anului 1916. „Neamul românesc“ o considera trecătoare, urmată de reverimantul apropiat. Atunci, în zilele acelea grele, cînd o parte din populația din sudul țării și autoritățile de la București se refugiaseră în Moldova, „Neamul românesc“ a fost unul din pilonii morali al organizării rezistenței românești. N. Iorga rostea în decembrie 1916 la Iași, de la tribuna parlamentului, memorabilul său discurs, îndemnînd toată suflarea românească la „rezistență pînă la capăt“. Discursul a avut un asemenea ecou în parlament, încît el a întrunit adeviziunea unanimă a celor de față și s-a hotărît imediata lui multiplicare și difuzarea în satele și orașele țării și printre ostași.

Istoria a confirmat intuiția lui Iorga în victorie. Numai la puține luni, ostașii români obțineau victoriile de răsnet mondial la Mărăști, Mărășești și Oituz.

Istoricul propunea conducerii țării „decorarea în masă a gradelor inferioare și a soldaților simpli“.

Mai târziu, la sfârșitul anului 1917 și începutul lui 1918, când mulți intelectuali pierduseră încrederea în victoria finală, odată cu retragerea armatelor ruse din Moldova și cu încheierea păcii separate de la București, N. Iorga, prin coloanele „Neamului românesc“, cultiva speranța spulberării nedreptății temporare.

Curînd situația internațională a permis României să rupă pacea oneroasă. Iorga scria în consecință, în ziua de 30 oct. 1918, articolul îndemn către națiunea română „La arme“. Era singurul imperativ pe care poporul român simțea și trebuia să-l traducă din nou în fapte. Nicolae Iorga era și acum purtătorul de cuvînt, în avangarda neamului său.

Activitatea prodigioasă a cărturarului patriot, a sădit răsadul luptei naționale și în solariile instituțiilor românești de cultură. Pe unele le-a întemeiat chiar el, în altele, întemeiate colectiv, a fost creier și faclă de gîndire în însuflețirea națională.

În 1906, Iorga a pus bazele „Frăției bunilor români“, societatea ținînd să lege mai mult suflarea românească din țara liberă cu cea din teritoriile ocupate, într-un șuvoi comun de nădejde, de luptă și de rotunjire națională.

Activitatea notorie de pe tărîm național a atras alegerea lui în comitetul central al „Ligii culturale pentru unitatea tuturor românilor“, în 1908. În anul următor devenea secretarul ligii, pentru ca în 1914, cînd societatea se reorganizează sub numele de „Liga pentru unitatea națională a tuturor românilor“, Iorga să fie însărcinat să-i redacteze programul. Subliniem faptul că liga în discuție a avut un rol covârșitor în pregătirea unirii din 1918.

Deșteptarea națională și întregirea României au fost crezul „Universității populare“ de la Vălenii de Munte, instituție atît de cunoscută și de legată de activitatea lui Iorga. Poate numai filipicele lui Demostene. Poate numai filipicele lui Demostene și întrunirile „Risorgimentoului“ italian i-au fost pe măsură profunzimii de conținut și a eficienței patriotice. Purtat de sentimentele și convingerile sale patriotice, Iorga a cuprins în privirile scrisului său istoric toate teritoriile locuite de români, socotindu-le parte integrantă a unei entități indestructibile. În toate lucrările, fie monografiile ale unor instituții sau a unor regiuni românești („Histoire des Roumains de Transylvanie et Hongrée“), fie scrieri de sinteză, istoricul a oglindit trecutul comun al tuturor românilor.

Din aceleași considerente psihologice, N. Iorga a călătirit mult în teritoriile românești nelibere. În anii de dinaintea primului război mondial, pentru a cunoaște mai bine locurile, oamenii, mărturiile lor de civilizație și de istorie românească și spre a le apropia mai bine de interesul și simțirea fraților din România liberă. Așa au fost scrise „Neamul românesc din Bucovina“ în 1905 și „Neamul românesc din Transilvania“ în 1906.

După înfăptuirea actului din 1918, Iorga a înțeles întreaga semnificație a mării uniri pentru istoria noastră prezentă și viitoare. El nota

îndată după evenimentele de la 1 dec. 1918 de la Alba-Iulia : „este cea mai mare faptă din toată viața neamului nostru“.

În anii care au urmat, a rămas mereu pe baricadele idealului național. Și-a cheltuit cunoștințele și clocotul inimii sale de bun român, pentru păstrarea și întărirea unității noastre naționale. Sînt anii în care profesorul universitar, istoricul, poetul sau dramaturgul, gazetarul ca și parlamentarul, primul ministru ca și consilierul regal, se ridică hotărît cu prezența sa de savant de talie mondială și cu vehemența verbului care strivea, prin argumentație și caracterizare, împotriva politicii de revizuire a granițelor, contra expansiunii și dictaturii.

S-a înzecit eforturile în anii de demență hitleristă în Europa și de ascensiune legionară în România.

A căzut fulgerat, asemenea unui brad bătrîn din Carpați, avînd convingerea că în istorie libertatea poporului român și strădaniile sale ca istoric și ca om, servind independența României, vor dăinui în veci („În cetatea dreptății tale poți fi ucis, învins însă nu“).

BIBLIOGRAFIE

1. N. Iorga, „Istoria lui Mihai Viteazul pentru poporul românesc“, București, 1901.
2. N. Iorga, „Istoria Românilor din Ardeal și Ungaria“, II, București, 1915.
3. N. Iorga, „Neamul românesc“, an IX, X, XI, XII, XIII (1914—1918).
4. N. Iorga, „Războiul nostru în note zilnice“, vol. I-III, Craiova, 1921.
5. N. Iorga, „O viață de om așa cum a fost“, București, 1934.
6. N. Iorga, „Istoria Românilor“, IX, București, 1938.
7. Gh. Buzatu, „Activitatea lui N. Iorga pentru desăvîrșirea unității de stat. Noi contribuții“, Anuarul Institutului de istorie și arheologie — A. D. Xenopol. Tom. IX, 1972.
8. M. Iosa, „Nicolae Iorga și evenimentele anilor 1914—1918“, Studii, revistă de istorie, tom. 24, 1971, nr. 4.
9. B. Teodorescu, „Nicolae Iorga“, București, 1968.